

Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Том 1

Підручник створено у відповідності з новою навчальною програмою для медичних факультетів з урахуванням рекомендацій МОН та МОЗ України. Над створенням підручника працював авторський колектив, у якому об'єднали свої зусилля фахівці, що представляють більшість медичних закладів вищої освіти України. Мета підручника – надання конкретних знань з будови тіла людини, які становлять основу для обґрунтування постановки діагнозу, вибору оптимальних оперативних доступів та оперативних прийомів, засвоєння техніки хірургічних втручань. Усі назви анатомічних елементів відповідають Міжнародній анатомічній номенклатурі, прийнятій у м. Сан-Паулу (Бразилія). Українські еквіваленти назв наведено за виданням “Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти)” за ред. В.Г.Черкасова (2010). Підручник містить велику кількість оригінальних малюнків та ілюстрацій, спільно створених авторським колективом і художниками видавництва. Для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, інтернів і молодих спеціалістів, що приступають до самостійної роботи та підвищують кваліфікацію.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ та ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ

ТОМ 1

За редакцією

В. І. Півторака, О. Б. Кобзаря

*Базовий підручник для студентів медичних факультетів
вишів України IV рівня акредитації*

Вінниця
Нова Книга
2021

Рекомендовано вченою радою Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова як підручник для студентів медичних факультетів вищів України IV рівня акредитації (протокол № 9 від 26 червня 2020 року)

Авторський колектив:

Півторак В. І., Кобзар О. Б., Білаш С.М., Вовк Ю. М., Гнатюк М. С., Григор'єва О.А., Дорошенко С. В., Дуденко В. Г., Квятковська Т. О., Колісник П.Ф., Кошарний В. В., Масна З. З., Попов О. Г., Попович Ю. Л., Проніна О. М., Слободян О. М., Ткач Г. Ф., Фоміна Л. В., Черно В. С., Шевченко О. О., Шевчук Ю. Г.

Рецензенти:

А. Г. Іфтодій – заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії №2 Буковинського державного медичного університету.

О. І. Ковальчук – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії та патологічної фізіології Навчально-наукового центру “Інститут біології та медицини” Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

В. О. Шапринський – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії № 1 Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Клінічна анатомія та оперативна хірургія. Т. 1 : підручник / В. І. Півторак, О. Б. Кобзар, С. М. Білаш [та ін.] ; за ред. В. І. Півторака, О. Б. Кобзаря. – Вінниця : Нова Книга, 2021. – 568 с.
ISBN 978-966-382-915-9

Підручник створено у відповідності з новою навчальною програмою для медичних факультетів з урахуванням рекомендацій МОН та МОЗ України. Над створенням підручника працював авторський колектив, у якому об'єднали свої зусилля фахівці, що представляють більшість медичних закладів вищої освіти України. Мета підручника – надання конкретних знань з будови тіла людини, які становлять основу для обґрунтування постановки діагнозу, вибору оптимальних оперативних доступів та оперативних прийомів, засвоєння техніки хірургічних втручань.

Усі назви анатомічних елементів відповідають Міжнародній анатомічній номенклатурі, прийнятій у м. Сан-Паулу (Бразилія). Українські еквіваленти назв наведено за виданням “Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти)” за ред. В.Г.Черкасова (2010). Підручник містить велику кількість оригінальних малюнків та ілюстрацій, спільно створених авторським колективом і художниками видавництва.

Для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, інтернів і молодих спеціалістів, що приступають до самостійної роботи та підвищують кваліфікації.

УДК 616-089.11

Всі права застережено. Жодна частина книги не може бути відтворена та поширена без посилання на власників авторських прав

Авторський колектив

Півторак Володимир Ізяславович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Дійсний член міжнародної Академії інтегративної антропології.

Кобзар Олександр Борисович,

кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця. Член-кореспондент міжнародної педагогічної Академії ЮНЕСКО.

Білаш Сергій Михайлович,

доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Полтавського державного медичного університету.

Вовк Юрій Миколайович,

заслужений працівник народної освіти України, доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної анатомії Донецького національного медичного університету (м. Лиман).

Гнатюк Михайло Степанович,

заслужений працівник освіти України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського.

Григор'єва Олена Анатоліївна,

доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії Запорізького державного медичного університету.

Дорошенко Станіслав Володимирович,

кандидат медичних наук, доцент кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.

Дуденко Володимир Григорович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Харківського національного медичного університету.

Квятківська Тетяна Олександрівна,

доктор медичних наук, професор, професор кафедри клінічної анатомії, анатомії та оперативної хірургії Дніпропетровської медичної академії.

Колісник Петро Федорович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри медичної реабілітації та медико-соціальної експертизи Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

Кошарний Володимир Віталійович,

доктор медичних наук, професор, професор кафедри клінічної анатомії, анатомії та оперативної хірургії Дніпропетровської медичної академії.

Масна Зоряна Зеновіївна,

доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Попов Олександр Георгійович,

заслужений працівник освіти України, професор, екзавідувач кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Одеського національного медичного університету, академік Української академії наук

Попович Юрій Іларіонович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Івано-Франківського національного медичного університету.

Проніна Олена Миколаївна,

доктор медичних наук, професор, професор кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії Полтавського державного медичного університету.

Слободян Олександр Миколайович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії, топографічної анатомії та оперативної хірургії Буковинського державного медичного університету.

Ткач Геннадій Федорович,

доктор медичних наук, професор кафедри морфології Сумського державного університету.

Фоміна Людмила Василівна,

доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Черно Валерій Степанович,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Шевченко Олена Олександрівна,

доктор медичних наук, професор, професор кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.

Шевчук Юрій Григорович,

доктор медичних наук, професор кафедри клінічної анатомії та оперативної хірургії, декан медичного факультету Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова.

Короткий зміст

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ 1. КОРОТКІ ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО КЛІНІЧНУ АНАТОМІЮ
Й ОПЕРАТИВНУ ХІРУРГІЮ

РОЗДІЛ 2. ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ Й ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ

РОЗДІЛ 3. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ГОЛОВИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОЛОВИ

РОЗДІЛ 4. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ЛИЦЕВОГО ВІДДІЛУ ГОЛОВИ

РОЗДІЛ 5. ОПЕРАЦІЇ НА МОЗКОВОМУ ВІДДІЛІ ГОЛОВИ

РОЗДІЛ 6. ОПЕРАЦІЇ НА ЛИЦЕВОМУ ВІДДІЛІ ГОЛОВИ

РОЗДІЛ 7. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ШИЇ

РОЗДІЛ 8. ОПЕРАЦІЇ НА ШИЇ

РОЗДІЛ 9. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ГРУДНОЇ СТІНКИ

РОЗДІЛ 10. ОПЕРАЦІЇ НА ГРУДНІЙ СТІНЦІ (ТЕХНОЛОГІЇ
Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

РОЗДІЛ 12. ОПЕРАЦІЇ НА ОРГАНАХ ГРУДНОЇ КЛІТКИ (ТЕХНОЛОГІЇ
Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

РОЗДІЛ 13. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ

РОЗДІЛ 14. ОПЕРАЦІЇ НА ЖИВОТІ (ТЕХНОЛОГІЇ
Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Розгорнутий зміст

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ 1. КОРОТКІ ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО КЛІНІЧНУ АНАТОМІЮ Й ОПЕРАТИВНУ ХІРУРГІЮ.

РОЗДІЛ 2. ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ Й ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ

- 2.1. Загальні питання клінічної анатомії.
- 2.2. Загальні питання оперативної хірургії
- 2.3. Знеболювання
 - 2.3.1. Формування больової чутливості
 - 2.3.2. Загальне знеболювання (наркоз)
 - 2.3.3. Місцеве знеболювання (анестезія)
- 2.4. Хірургічні інструменти
 - 2.4.1. Хірургічні інструменти для роз'єднання тканин
 - 2.4.2. Хірургічні інструменти для фіксації, відведення і зондування тканин і органів
 - 2.4.3. Хірургічні інструменти для зупинки кровотечі та кровообігу
 - 2.4.4. Хірургічні інструменти для з'єднання тканин
 - 2.4.5. Хірургічні інструменти спеціального призначення
(Для виконання спеціальних оперативних прийомів на окремих органах)
- 2.5. Інструменти стоматологічного профілю
- 2.6. Шовний матеріал
- 2.7. Правила та способи роз'єднання тканин
- 2.8. Правила та способи з'єднання тканин
 - 2.8.1. Види хірургічних швів
 - 2.8.1.1. *Вузловий шов*
 - 2.8.1.2. *Безперервний шов*
 - 2.8.1.3. *Матрацні шви.*
 - 2.8.1.4. *Внутрішньошкірний (косметичний) шов*
 - 2.8.1.5. *Зняття шкірного шва*
 - 2.8.2. Методи тимчасового та остаточного зупинення кровотечі в рані
 - 2.8.3. Загальні принципи хірургічної обробки ран
- 2.9. Основи пластичної та відновної хірургії
 - 2.9.1. Реконструктивні операції при дефектах м'яких тканин обличчя та ділянки рота
 - 2.9.1.1. *Вільне пересадження шкіри*
 - 2.9.1.2. *Пластика місцевими тканинами*
 - 2.9.1.3. *Пересадження шкірно-жирових клаптів на живильній ніжці з прилеглих і віддалених ділянок тіла*
 - 2.9.1.4. *Пластика дефектів круглою стеблиною за В. П. Філатовим*
 - 2.9.1.5. *Пластика артеризованими шкірними трансплантатами та використання мікрохірургічної техніки у стоматології*
 - 2.9.2. Методи реконструкції носової перегородки
- 2.10. Прокол вени (venepunctio)
- 2.11. Розкриття вени (venesectio)
- 2.12. Внутрішньоартеріальне вливання

РОЗДІЛ 3. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ГОЛОВИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОЛОВИ

- 3.1. Клінічна анатомія мозкового відділу голови
 - 3.1.1. Лобово-тім'яно-потилична ділянка (regio fronto-parieto-occipitalis)
 - 3.1.1.1. *Особливості шкірного шару даної ділянки*
 - 3.1.1.2. *Судини і нерви лобово-тім'яно-потиличної ділянки*
 - 3.1.2. Скронева ділянка (regio temporalis)
 - 3.1.2.1. *Пошарова топографія*
 - 3.1.2.2. *Судини і нерви скроневої ділянки.*
 - 3.1.3. Соскоподібна ділянка (regio mastoidea)

- 3.2. Порожнина черепа. Оболони і підоболонні простори головного мозку
 - 3.2.1. Тверда оболона
 - 3.2.2. Павутинна оболона
 - 3.2.3. М'яка оболона (pia mater)
 - 3.2.4. Венозні пазухи твердої мозкової оболони
 - 3.2.6. Черепні ямки. Типові місця переломів основи черепа
 - 3.2.7. Кровопостанання мозку. Артеріальне коло великого мозку
- 3.3. Топографія черепних нервів
- 3.4. Схема краніоцеребральної топографії Кренлейна – Брюсової
- 3.5. Підоболонні простори, клінічна анатомія ушкоджень кісток склепіння черепа та гематом порожнини черепа

РОЗДІЛ 4. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ЛИЦЕВОГО ВІДДІЛУ ГОЛОВИ

- 4.1. Загальні відомості
- 4.2. Артерії і вени лица
- 4.3. Лімфатичні судини лица
- 4.4. Іннервація лица
 - 4.4.1. Топографічна анатомія трійчастого нерва
 - 4.4.1.1. Будова
 - 4.4.1.2. Трійчастий вузол
 - 4.4.1.3. Очний нерв
 - 4.4.1.4. Верхньощелепний нерв
 - 4.4.1.5. Нижньощелепний нерв
 - 4.4.1.6. Чутлива іннервація трійчастого нерва
 - 4.4.1.7. Топічна діагностика ураження v нерва
- 4.7. Верхня щелепа (maxilla)
- 4.8. Нижня щелепа (mandibula)
- 4.9. Скренево-нижньощелепний суглоб (articulatio temporomandibularis)
- 4.10. Контрфорси лица
- 4.11. Жувальні м'язи
- 4.12. Зміщення відламків при переломах нижньої щелепи
- 4.13. Зміщення відламків при переломах верхньої щелепи
- 4.14. Клінічна анатомія фасцій і клітковинних просторів лицевого відділу голови
- 4.15. Передній відділ лица
 - 4.15.1. Ділянка рота (region oralis)
 - 4.15.2. Губи рота (labia oris)
 - 4.15.3. Присінок рота
 - 4.15.4. Порожнина рота (cavum oris)
 - 4.15.5. Тверде піднебіння (palatum durum)
 - 4.15.6. М'яке піднебіння (palatum molle)
 - 4.15.7. Зуби (dentes)
 - 4.15.7.1. Класифікація форми зубів
 - 4.15.8. Прикус
 - 4.15.9. Дно порожнини рота
 - 4.15.9.1. Шари дна рота
 - 4.15.10. Язик
 - 4.15.10.1. Шари язика
 - 4.15.10.2. Лімфатичні судини язика.
- 4.16. Підочномкова ділянка
 - 4.16.1. Шари ділянки носа
 - 4.16.2. М'язи ділянки носа
- 4.17. Підборідна ділянка
- 4.18. Ділянка носа
 - 4.18.1. Шари ділянки:
- 4.19. Порожнина носа
 - 4.19.1. Шари носової порожнини
 - 4.19.2. Додаткові порожнини носа

- 4.19.2.1. Лобові пазухи
- 4.19.2.2. Верхньощелепні пазухи
- 4.19.2.3. Синус клиноподібної (основної) кістки
- 4.19.2.4. Решітчасті комірки
- 4.20. Ділянка орбіти (regio orbitalis)
- 4.21. Щічна ділянка
- 4.22. Привушно-жувальна ділянка (regio parotideo-masseterica)
- 4.22.1. Привушна залоза (glandula parotis)
- 4.22.2. Глибока ділянка лица (regio faciei profunda)
- 4.22.3. Крилоподібна ямка
- 4.22.4. Вилична ділянка

РОЗДІЛ 5. ОПЕРАЦІЇ НА МОЗКОВОМУ ВІДДІЛІ ГОЛОВИ

Загальні відомості

- 5.1. Первинна хірургічна обробка ран мозкового відділу черепа
- 5.2. Основні методи зупинки кровотечі із судин склепіння черепа та пазух твердої оболони
- 5.3. Методи краніопластики
- 5.4. Аутопластика фрагментом компактного шару кістки, яка прилягає до дефекту
- 5.5. Аутотрансплантація за допомогою вільного кісткового трансплантата за В. І. Добротворським
- 5.6. Закриття дефектів твердої оболони головного мозку
- 5.7. Перев'язка середньої оболонної артерії
- 5.8. Трепанация черепа
- 5.8.1. Кістковопластична трепанация черепа
- 5.8.1.1. *Техніка операції за Олівекроном*
- 5.8.2. Декомпресійна трепанация
- 5.8.3. Трепанация соскоподібного відростка (antrotomia)
- 5.8.3.1. *Спосіб антротомії за Левінім*
- 5.8.3.2. *Спосіб Воячека*
- 5.8.3.3. *Ускладнення антротомії*

РОЗДІЛ 6. ОПЕРАЦІЇ НА ЛИЦЕВОМУ ВІДДІЛІ ГОЛОВИ

- 6.1. Підготовка операційного поля
- 6.2. Видалення зубів
- 6.2.1. Методика видалення зубів
- 6.2.1.1. *Операція видалення коренів*
- 6.2.1.2. *Резекція верхівки кореня зуба (resectio apicis radialis dentis)*
- 6.2.1.3. *Методика встановлення пластинкових імплантатів*
- 6.2.1.4. *Встановлення імплантата безпосередньо у комірку видаленого зуба*
- 6.2.1.5. *Резекція альвеолярного відростка (resectio processus alveolaris)*
- 6.3. Секвестрэктомія (sequestrectomia) (операція при хронічному остеомієліті щелеп)
- 6.4. Операція при кістах щелеп
- 6.4.1. Кістотомія (cystotomia)
- 6.4.2. Кістектомія (cystectomy)
- 6.5. Розрізи при гнійно-запальних процесах лица
- 6.5.1. Флегмони підчочномкової ділянки (phlegmonae regionis infraorbitalis)
- 6.5.2. Флегмона виличної ділянки (phlegmone regionis zygomatici)
- 6.5.3. Флегмона щічної ділянки (phlegmone regionis buccalis)
- 6.5.4. Флегмона привушної ділянки (phlegmone regionis parotidei)
- 6.5.5. Флегмони підскроневої і крилопіднебінної ямок (phlegmonae fossarum infratemporalis et pterygopalatine)
- 6.5.6. Флегмони скроневої ділянки (phlegmonae regionis temporalis)
- 6.5.7. Підмасетеріальні (піджувальні) абсцеси (abscessus submasticatorii) і флегмони
- 6.5.8. Флегмони крилоподібно-щелепного простору (phlegmonae spatii pterygoideomandibularis)
- 6.5.9. Флегмона дна порожнини рота (phlegmone fundi cavi oris)
- 6.5.10. Абсцеси при флегмонах язика
- 6.5.11. Абсцеси твердого піднебіння (abscessus palati duri)
- 6.5.12. Абсцеси щелепно-язикового жолобка під'язикового простору (abscessus sulci mandibulolingualis spatii)

sublingualis)

- 6.5.13. Абсцеси ділянки під'язикового валика
- 6.5.14. Флегмона очноямкової ділянки (phlegmone regionis orbitalis)
- 6.5.15. Флегмона навколوجلотокового простору (phlegmone spatii parapharyngeal)
- 6.5.16. Абсцес у підборідному просторі
- 6.5.17. Паратонзиллярний абсцес
- 6.6. Розкриття верхньощелепної пазухи
- 6.6.1. Техніка операції (спосіб Колдуела – Люка)
- 6.7. Розкриття лобової пазухи
- 6.7.1. Техніка операції (спосіб Кіліана)
- 6.8. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран
- 6.9. Закріплення відламків при переломах нижньої щелепи
- 6.9.1. Дротяні шини для з'єднання відламків щелеп
- 6.9.1.1. *Шини з зачіпними петлями*
- 6.9.1.2. *Гладенька скоба (однощелепна зв'язуюча шина)*
- 6.9.1.3. *Скоба з розпірковим згином (розпірковою петлею)*
- 6.9.2. З'єднання відламків нижньої щелепи за допомогою кісткового шва
- 6.9.3. Закріплення відламків нижньої щелепи металевими стержнями
- 6.9.3.1. *Техніка операції (за В. І. Лук'яненком)*
- 6.10. Закріплення відламків при переломах верхньої щелепи
- 6.11. Вправлення вивиху нижньої щелепи
- 6.12. Операції при анкілозі нижньої щелепи
- 6.13. Коса остеотомія гілки нижньої щелепи за Рауером
- 6.14. Операція щодо утворення суглоба нижньої щелепи за Львовим
- 6.15. Операція при подвійній губі (labium duplex)
- 6.16. Операція при мікростомі
- 6.17. Операція при раку нижньої губи (cancer labii inferior)
- 6.18. Операція при раку язика
- 6.19. Операція при вкороченій вуздечці язика
- 6.20. Операція щодо видалення лімфатичних вузлів надпід'язикової ділянки за Ванакхом
- 6.21. Операція Крайля
- 6.22. Операції при щілинних дефектах верхньої губи
- 6.22.1. Операції при односторонніх часткових розщілинах губи за Лімбергом
- 6.22.2. Операція при односторонній повній розщілині губи за Лімбергом
- 6.22.2.1. *Операція за Лімбергом – Обуховою*
- 6.22.2.2. *Операція за Євдокимовим*
- 6.22.3. Операція при двосторонніх розщілинах губи за Лімбергом
- 6.23. Операції при розщілинах піднебіння (уранопластика)
- 6.23.1. Уранопластика за Лангенбеком
- 6.23.2. Радикальна уранопластика за Лімбергом
- 6.24. Резекція верхньої щелепи
- 6.24. Резекція нижнього краю тіла нижньої щелепи
- 6.24. Резекція кута нижньої щелепи з гіпертрофією жувального м'яза
- 6.25. Резекція тіла нижньої щелепи з порушенням її безперервності
- 6.25.1. Резекція половини нижньої щелепи
- 6.26. Кістковопластичне закриття дефектів нижньої щелепи
- 6.26.1. Виділення кісткового трансплантата
- 6.26.2. Закріплення трансплантата
- 6.27. Реплантація зубів (replantatio dentium)
- 6.28. Операції щодо усунення слинної нориці
- 6.28.1. Операція щодо усунення неповної слинної нориці за Сапожковим
- 6.28.2. Операція щодо усунення повної слинної нориці за Лукомським
- 6.28.3. Операція щодо усунення повної слинної нориці за Васильєвим
- 6.29. Хірургічне лікування деформацій щелеп
- 6.30. Операція при прогенії нижньої щелепи за Лімбергом

- 6.31. Операція східцеподібної остеотомії гілки нижньої щелепи за Івановим і Свистуновим
- 6.32. Операція при відкритому прикусі за Лімбергом

РОЗДІЛ 7. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ШИЇ

- 7.1. Загальні відомості
 - 7.1.1. Межі шиї
 - 7.1.2. Зовнішні орієнтири
 - 7.1.3. Ділянки і трикутники шиї
- 7.2. Клініко-анатомічні особливості шиї
 - 7.2.1. Фасції шиї
 - 7.2.2. Клітковинні простори шиї
- 7.3. Топографія підпідборідного трикутника.
- 7.4. Топографія піднижньощелепного трикутника
- 7.5. Топографія трикутника Пирогова
- 7.6. Топографія груднинно-ключично-соскоподібної ділянки
 - 7.6.1. Анатомо-клінічні особливості
- 7.7. Топографія переддрабинчастого простору
- 7.8. Топографія міждрабинчастого простору
- 7.9. Топографія драбинчасто-хребтового трикутника
- 7.10. Топографія сонного трикутника
- 7.11. Топографія бічного трикутника шиї
- 7.12. Топографія лімфатичних вузлів шиї
- 7.13. Клінічна анатомія органів шиї
 - 7.13.1. Гортань
 - 7.13.2. Шийна частина трахеї
 - 7.13.3. Щитоподібна залоза
 - 7.13.4. Прищитоподібні залози
 - 7.13.5. Глотка
 - 7.13.6. Шийна частина стравоходу
- 7.14. Шийна частина симпатичного стовбура
- 7.15. Шийна частина грудної протоки

РОЗДІЛ 8. ОПЕРАЦІЇ НА ШИЇ

- 8.1. Хірургічні доступи до органів шиї
- 8.2. Операції при гнійних процесах на шиї
 - 8.2.1. Дренування флегмон шиї залежно від їх локалізації
- 8.3. Блокада нервів на шиї
 - 8.3.1. Вагосимпатична блокада за О. В. Вишневським
 - 8.3.2. Вагосимпатична блокада за М. Н. Бурденком
 - 8.3.3. Блокада шийно-грудного (зірчастого) вузла
- 8.4. Перев'язка судин шиї
 - 8.4.1. Доступ та перев'язка загальної сонної артерії (*a. carotis communis*)
 - 8.4.2. Перев'язка зовнішньої сонної артерії (*a. carotis externa*)
 - 8.4.3. Перев'язка верхньої щитоподібної артерії
 - 8.4.4. Перев'язка лицевої артерії
 - 8.4.5. Перев'язка язикової артерії
 - 8.4.6. Перев'язка внутрішньої яремної вени
- 8.5. Блокада плечового сплетення
 - 8.5.1. Міждрабинчаста блокада
 - 8.5.1.1. Продовжена міждрабинчаста блокада
 - 8.5.1.2. Ускладнення міждрабинчастої блокади
 - 8.5.2. Надключичний спосіб
- 8.6. Операції на органах шиї
 - 8.6.1. Операції на трахеї
 - 8.6.1.1. Трахеотомія (*tracheotomy*) – розсічення трахеї
 - 8.6.1.2. Трахеостомія (*tracheostomy*) – зовнішня фістула трахеї

- 8.6.1.3. *Конікотомія (крикотироїдотомія)*
- 8.6.1.4. *Операції на шийній частині стравоходу*
- 8.6.1.5. *Операції на щитоподібній залозі*
- 8.6.1.6. *Операція при кривошії*

РОЗДІЛ 9. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ГРУДНОЇ СТІНКИ

- 9.1. Пошарова будова грудної стінки
 - 9.1.1. Грудна стінка
- 9.2. Форми грудної клітки
 - 9.2.1. Типи грудної клітки в нормі
 - 9.2.2. Форми грудної клітки при патології
- 9.3. Хірургічна, орієнтирна і проєкційна анатомія кровonosних судин і нервів грудної стінки
 - 9.3.1. Проєкційна анатомія серця і магістральних судин на грудну стінку
- 9.4. Клінічна анатомія фасцій і клітковинних просторів грудної стінки шляхи розповсюдження гнійних процесів
 - 9.4.1. Топографія фасцій і клітковинних просторів грудної стінки
- 9.5. Клінічна анатомія молочної залози
- 9.6. Індивідуальна мінливість грудної стінки
- 9.7. Аномалії грудної стінки
 - 9.7.1. Розщеплення груднини
 - 9.7.2. Аномалії ребер
 - 9.7.3. Варіанти й аномалії м'язів грудної клітки
- 9.8. Аномалії молочної залози
 - 9.8.1. Вроджені захворювання молочної залози
- 9.9. Рентгенівська анатомія та комп'ютерна томографія грудної стінки
 - 9.9.1. Алгоритм опису рентгенограм грудної клітки, рентгенівська анатомія грудної клітки у порівнянні з КТ
 - 9.9.2. Критерії правильності укладання пацієнта при рентгенографії грудної клітки
- 9.10. Топографо-анатомічне обґрунтування клінічних симптомів і синдромів на грудній стінці
 - Симптом Гувера*
 - Симптом випинання міжребрових проміжків*
 - Симптом Бензадона (Benzadon)*
 - Симптом Кеніга*
 - Симптом Зорґіуса*

РОЗДІЛ 10. ОПЕРАЦІЇ НА ГРУДНІЙ СТІНЦІ (ТЕХНОЛОГІЇ Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

- 10.1. Блокада міжребрових нервів
 - 10.2. Підокісна резекція ребра
 - 10.2.1. Резекція ребра при емпіємі плеври
 - 10.2.2. Резекція ребра при остеомієліті
 - 10.2.3. Резекція ребра з метою пластики
 - 10.3. Операції при гнійних маститах
 - 10.4. Радикальна мастектомія
 - 10.4.1. Радикальна мастектомія за Пейті – Дайсоном
 - 10.5. Секторальна резекція молочної залози
 - 10.6. Оперативні доступи до органів грудної порожнини
 - 10.7. Первинна хірургічна обробка проникаючих ран грудної стінки
 - 10.8. Операції при аномаліях грудної стінки
 - 10.8.1. Оперативні прийоми при кілеподібній грудній клітці ("курячих грудях")
- Розділ 11. Клінічна анатомія грудної порожнини
- 11.1. Топографія плеври
 - 11.2. Топографія легень
 - 11.3. Топографія середостіння. Класифікації
 - 11.3.1. Хірургічна, орієнтирна і проєкційна анатомія кровonosних судин і нервів середостіння
 - 11.3.2. Клінічна анатомія за груднинної залози
 - 11.3.3. Клінічна анатомія трахеї та бронхів
 - 11.3.4. Клінічна анатомія перикарда
 - 11.3.5. Клінічна анатомія серця
 - 11.3.6. Клінічна анатомія аорти
 - 11.3.7. Клінічна анатомія верхньої та нижньої порожнистих вен

- 11.3.8. Клінічна анатомія грудного відділу стравоходу
- 11.3.9. Клінічна анатомія грудної протоки
- 11.3.10. Клінічна анатомія непарної та півнепарної вен
- 11.3.11. Клінічна анатомія симпатичного стовбура
- 11.3.12. Клінічна анатомія блукаючих нервів
- 11.4. Індивідуальна мінливість органів грудної клітки
- 11.5. Аномалії органів грудної клітки
- 11.5.1. Вади розвитку, пов'язані з недорозвиненням бронхолегеневих структур: агенезія, аплазія, гіпоплазія легень.
- 11.5.2. Вади розвитку стінки трахеї і бронхів.
- 11.5.3. Трахеобронхомегалії (Мунье – Куна);
- 11.5.4. Трахеобронхомаляція
- 11.5.5. Синдром Вільямса – Кемпбела (синдром балонуючих бронхоектазів)
- 11.5.6. Бронхомаляція
- 11.5.7. Бронхіолоектатична емфізема
- 11.5.8. Природжені стенози трахеї
- 11.5.9. Природжена лобарна емфізема
- 11.5.10. Трахео- і бронхостравохідна нориця
- 11.5.11. Кісти легень
- 11.5.12. Секвестрація легень
- 11.5.13. Синдром Картагенера
- 11.5.14. Дефект міжшлуночкової перегородки
- 11.5.15. Дефект міжпередсердної перегородки
- 11.5.16. Відкрита артеріальна (боталлова) протока
- 11.5.17. Тетрада Фалло
- 11.5.18. Транспозиція магістральних судин
- 11.5.19. Гіпоплазія лівого серця
- 11.5.20. Стеноз легеневої артерії
- 11.5.21. Стеноз аорти
- 11.5.22. Коарктація аорти
- 11.6. Комп'ютерна томографія органів грудної клітки
- 11.7. Топографо-анатомічне обґрунтування клінічних симптомів і синдромів органів грудної клітки
- Синдром верхньої порожнистої вени*
- Симптом Стокса (набухання вен на шиї)*
- Симптом Куссмауля (набухання яремних вен на вдиху)*
- Симптом Фрідрейха (“діастолічний венозний колапс”)*
- Синдром Такаясу (синдром дуги аорти, “брахіоцефальних” артерій або “хвороба відсутності пульсу”)*
- Синдром підключичного обкрадання*
- Симптом Фішера (шум над рукояткою груднини, який визначається при аускультатії)*
- Симптом Сансема (розширення меж серцевої тупості)*
- Симптом Стілла (Грехема – Стілла) (обмежена пульсація в ділянці серця)*

РОЗДІЛ 12. ОПЕРАЦІЇ НА ОРГАНАХ ГРУДНОЇ КЛІТКИ (ТЕХНОЛОГІЇ Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

- 12.1. Пункція перикарда
- 12.2. Перикардектомія
- 12.3. Пункція плевральної порожнини
- 12.4. Пневмоторакс. Невідкладна допомога
- 12.5. Гемоторакс
- 12.6. Техніка ушивання ран легень
- 12.6.1. Шов Тігеля
- 12.6.2. Шов Фрідріха
- 12.7. Техніка ушивання рани серця
- 12.8. Техніка ушивання ран головних бронхів
- 12.8.1. Шов Суїта
- 12.8.2. Шов Метра – Богуша
- 12.8.3. Шов Рінхоффа
- 12.9. Техніка ушивання ран стравоходу
- 12.10. Техніка дренивання медіастинітів

- 12.11. Резекція легень
 - 12.11.1. Передньобокова торакотомія
 - 12.11.2. Задньобокова торакотомія
 - 12.11.3. Бокова торакотомія
 - 12.11.4. Лобектомія
 - 12.11.5. Сегментектомія
- 12.12. Пневмонектомія
- 12.13. Усунення відкритої артеріальної протоки
- 12.14. Усунення коарктації аорти
- 12.15. Мітральна комісуротомія
 - 12.15.1. Пальцева комісуротомія
 - 12.15.2. Інструментальна комісуротомія
- 12.16. Операції з штучним кровообігом
 - 12.16.1. Техніка підключення апарата штучного кровообігу
 - 12.16.2. Корекція дефектів міжпередсердної перегородки
 - 12.16.3. Корекція дефектів міжшлуночкової перегородки
 - 12.16.4. Корекція звуження гирла легеневого стовбура
 - 12.16.5. Протезування мітрального клапана кулястим протезом
 - 12.16.6. Корекція недостатності аортального клапана
 - 12.16.7. Аортокоронарне шунтування
- 12.17. Операції на стравоході
 - 12.17.1. Резекція грудного відділу стравоходу
 - 12.17.2. Резекція кардіального відділу шлунка та нижньої третини стравоходу
 - 12.17.3. Енуклеація лейоміоми стравоходу
- 12.18. Відновлювальні (реконструктивні) операції на стравоході
 - 12.18.1. Пластика тонкою кишкою
 - 12.18.2. Пластика товстою кишкою
 - 12.18.3. Пластика шлунком
- 12.19. Операції при аномаліях органів грудної клітки
 - 12.19.1. Операція при тетраді Фалло
 - 12.19.2. Радикальна корекція аномалії Ебштейна
 - 12.19.3. Пластика при вроджених дефектах ("хибні кили") діафрагми

РОЗДІЛ 13. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ

- 13.1. Загальна характеристика. Форма. Стінки живота
- 13.2. Клінічна анатомія передньобічної стінки живота
 - 13.2.1. Поділ на ділянки
 - 13.2.2. Пошарова будова передньобічної стінки живота
 - 13.2.3. Хірургічна, орієнтирна і проєкційна анатомія кровоносних судин і нервів передньобічної стінки живота
 - 13.2.4. Слабкі місця передньобічної стінки живота
- 13.3. Клінічна анатомія задньої стінки живота (поперекової ділянки)
 - 13.3.1. Пошарова будова задньої стінки живота
 - 13.3.2. Слабкі місця задньої стінки живота
 - 13.3.3. Хірургічна, орієнтирна і проєкційна анатомія кровоносних судин і нервів задньої стінки живота
- 13.4. Діафрагма
 - 13.4.1. Будова діафрагми
 - 13.4.2. Слабкі місця діафрагми
 - 13.4.3. Хірургічна і проєкційна анатомія кровоносних судин і нервів діафрагми
- 13.5. Поняття про грижі
 - 13.5.1. Хірургічна анатомія пахвинного каналу і пахвинних гриж
 - 13.5.2. Хірургічна анатомія пупкових і пуповинних гриж
 - 13.5.3. Хірургічна анатомія гриж білої лінії
 - 13.5.4. Хірургічна анатомія гриж діафрагми
 - 13.5.5. Хірургічна анатомія гриж поперекової ділянки
- 13.6. Клінічна анатомія черевної порожнини
 - 13.6.1. Топографія очеревини. Порожнина очеревини. Сумки, закутки, заглибини, складки очеревини
 - 13.6.2. Клінічна анатомія органів порожнини очеревини
 - 13.6.2.1. Черевний відділ стравоходу

- 13.6.2.2. Шлунок
- 13.6.2.3. Дванадцятипала кишка
- 13.6.2.4. Печінка
- 13.6.2.5. Жовчний міхур і жовчні шляхи
- 13.6.2.6. Підшлункова залоза
- 13.6.2.7. Селезінка
- 13.6.2.8. Тонка кишка
- 13.6.2.9. Товста кишка
- 13.7. Заочеревинний простір
- 13.7.1. Клінічна анатомія фасцій і клітковинних просторів заочеревинного простору і шляхи розповсюдження гнійних процесів
- 13.7.2. Клінічна анатомія органів заочеревинного простору
- 13.7.2.1. Нирки
- 13.7.2.2. Сечоводи
- 13.7.2.3. Надниркові залози
- 13.7.3. Хірургічна, орієнтирна і проекційна анатомія кровоносних судин і нервів заочеревинного простору
- 13.7.3.1. Черевна аорта
- 13.7.3.2. Нижня порожниста вена
- 13.7.3.3. Грудна протока і молочна цистерна
- 13.7.3.4. Симпатичний стовбур і вегетативні сплетення
- 13.8. Аномалії органів черевної порожнини та заочеревинного простору
- 13.8.1. Ембріональні (пуповинні) грижі
- 13.8.2. Природжена діафрагмова грижа
- 13.8.3. Розлад повороту кишок
- 13.8.3.1. Високе розташування сліпої кишки
- 13.8.3.2. Дзеркальне розташування внутрішніх органів
- 13.8.4. Атрезія стравоходу
- 13.8.5. Атрезія дванадцятипалої кишки
- 13.8.6. Вроджена кишкова непрохідність
- 13.8.7. Гастрошизис
- 13.8.8. Аномалії розвитку шлунка
- 13.8.9. Аномалії розвитку печінки і жовчного міхура
- 13.8.10. Аномалії розвитку підшлункової залози
- 13.8.11. Загальна дорсальна брижа
- 13.8.12. Мегаколон
- 13.8.13. Аномалії нирок
- 14.8.13.1. Аномалії форми та взаєморозташування нирок
- 14.8.13.2. Аномалії кількості
- 13.8.13.3. Аномалії розташування (дистопії)
- 13.8.13.4. Аномалії величини
- 13.8.13.5. Аномалії структури
- 13.8.13.6. Аномалії мікроструктури
- 13.8.14. Аномалії ниркових судин
- 13.8.15. Аномалії сечоводів
- 13.8.15.1. Аномалії кількості
- 13.8.15.2. Аномалії розташування
- 13.8.15.3. Аномалії структури
- 13.8.16. Аномалії розвитку надниркових залоз
- 13.9. Топографо-анатомічне обґрунтування клінічних симптомів і синдромів органів черевної порожнини та заочеревинного простору
- Симптом Барона*
- Синдром Бергмана*
- Симптом Варнеке*
- Симптом Романцева*
- Симптом Рансогофа*
- “Голова Медузи”*
- Симптом Бушакура*
- Симптом Гувера*
- Симптом Купера*

Локалізація пульсації нижньої надчеревної артерії при пахвинних грижах
 Симптом зникнення "печінкової тупості" (симптом Кларка)
 Симптом Юдіна – Якушева
 Симптом Зегесера (лівобічний френікус-симптом)
 Симптом Курвуазьє (Тер'є)
 Симптом Мерфі
 Симптом Ляховицького
 Симптом Шоффара
 Симптом Мюссе (френікус-симптом)
 Симптом Шварца (симптом "футбольного м'яча")
 Симптом Воскресенського
 Симптом Мейо – Робсона
 Симптом Каррігана
 Симптом Дежардена
 Симптом Візіацо
 Симптом Кримова
 Синдром екстравазальної компресії черевного стовбура (*angina abdominalis*)
 Симптом Вінівартера (симптом жовтої плями)
 Симптом Вольського
 Симптом Вербріка
 Симптом Донеллі
 Біль в точці Ланца
 Симптом Габая
 Симптом Волковича
 Симптом Джойса

РОЗДІЛ 14. ОПЕРАЦІЇ НА ЖИВОТІ (ТЕХНОЛОГІЇ Й ТОПОГРАФО-АНАТОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ)

- 14.1. Операції при грижах живота
 - 14.1.1. Операції при косих пахвинних грижах
 - 14.1.2. Операції при прямих пахвинних грижах
 - 14.1.2.1. Спосіб пластики пахвинного каналу за Бассіні
 - 14.1.2.2. Пластика пахвинного каналу за Кукуджановим
 - 14.1.2.3. Спосіб пластики пахвинного каналу за Постемпським
 - 14.1.2.4. Спосіб пахвинної герніопластики з використанням алопластичних матеріалів Ліхтенштейна
 - 14.1.2.5. Лапароскопічні способи хірургічного лікування гриж передньобокової стінки живота
 - 14.1.2.6. Трансабдомінальна передочеревинна герніопластика (ТАПОГ)
 - 14.1.2.7. Тотальна екстраочеревинна герніопластика (ТЕОГ)
 - 14.1.3. Операції при природжених пахвинних грижах
 - 14.1.3.1.** Пластика пахвинного каналу без розсічення апоневрозу зовнішнього косого м'яза живота
 - 14.1.4. Операції при стегнових грижах
 - 14.1.5. Операції при пупкових грижах
 - 14.1.5.1. Спосіб пластики за Лексером при хірургічному лікуванні пупкових гриж
 - 14.1.5.2. Спосіб пластики за Мейо при хірургічному лікуванні пупкових гриж
 - 14.1.5.3. Спосіб пластики за Сапезком при хірургічному лікуванні пупкових гриж
 - 14.1.6. Операції при грижах білої лінії живота
 - 14.1.7. Операції при діафрагмальних грижах
 - 14.1.7.1. Лапароскопічна фундоплікація за Ніссеном з задньою крурорафією (ушиванням ніжок діафрагми).
 - 14.1.8. Операції при поперекових грижах
 - 14.1.9. Особливості операцій при защемлених грижах
- 14.2. Операційні доступи до органів живота
- 14.3. Технологія операцій на порожнистих органах черевної порожнини
 - 14.3.1. Загальні правила виконання хірургічних прийомів на порожнистих органах черевної порожнини
 - 14.3.2. Кишковий шов (обґрунтування методики)
 - 14.3.3. Операції на тонкій та товстій кишці
 - 14.3.3.1. Ушивання рани тонкої кишки
 - 14.3.3.2. Накладення нориці тонкої кишки (ентеростомія)
 - 14.3.3.2.1. Єюностомія
 - 14.3.3.2.2. Ілеостомія
 - 14.3.3.3. Резекція тонкої кишки
 - 14.3.3.4. Ушивання ран товстої кишки
 - 14.3.3.5. Резекція товстої кишки

- 14.3.3.6. Накладення штучної калової нориці (colostomia)
- 14.3.3.7. Накладення протиприродного відхідника за Майдлем (anus praeternaturalis)
- 14.3.3.8. Апендектомія
- 14.3.4. Операції на шлунку
 - 14.3.4.1. Резекція шлунка
 - 14.3.4.2. Ваготомія
 - 14.3.4.3. Дренуючі операції
 - 14.3.4.3.1. Пілоропластика за Гейнеке – Мікулічем
 - 14.3.4.3.2. Пілоропластика за Фіннеєм
 - 14.3.4.3.3. Гастродуоденостомія за Жабуле
 - 14.3.4.3.4. Гастроєюностомія
 - 14.3.4.4. Гастротомія
 - 14.3.4.5. Гастростомії
 - 14.3.4.6. Гастроентеростомії (шлунково-кишкові співустя)
 - 14.3.4.7. Ушивання виразки шлунка
 - 14.3.4.8. Ушивання ран шлунка
- 14.3.5. Операції на жовчному міхурі та жовчних шляхах
 - 14.3.5.1. Розсічення жовчного міхура (холецистотомія)
 - 14.3.5.2. Накладення нориці жовчного міхура (холецистостомія)
 - 14.3.5.3. Холецистодуоденостомія
 - 14.3.5.4. Холецистоєюностомія
 - 14.3.5.5. Видалення жовчного міхура (холецистектомія)
 - 14.3.5.6. Розсічення загальної жовчної протоки (холедохотомія)
 - 14.3.5.7. Трансдуоденальна сфінктеротомія
 - 14.3.5.8. Ендоскопічна сфінктеротомія
 - 14.3.5.9. Холедоходуоденостомія
- 14.4. Технологія операцій на паренхіматозних органах черевної порожнини
 - 14.4.1. Операції на печінці
 - 14.4.1.1. Ушивання ран печінки. Гемостатичні шви
 - 14.4.1.2. Гепатопексія за Кіарі – Ніколаєвим
 - 14.4.1.3. Резекція печінки
 - 14.4.1.4. Трансплантація печінки
 - 14.4.1.5. Операції при абсцесах печінки
 - 14.4.1.6. Операції при ехінококозі печінки
 - 14.4.2. Операції на селезінці
 - 14.4.2.1. Спленорафія – зашивання рани селезінки
 - 14.4.2.2. Резекція селезінки
 - 14.4.2.3. Спленектомія
 - 14.4.3. Операції на підшлунковій залозі
 - 14.4.3.1. Операції з дронування панкреатичних псевдокіст
 - 14.4.3.2. Панкреатикоєюностомія (операція П'юстова)
 - 14.4.3.3. Марсупіалізація сальникової сумки
 - 14.4.3.4. Панкреатодуоденальна резекція (операція Віппла)
 - 14.4.3.5. Дистальна резекція підшлункової залози
- 14.5. Технологія операцій на органах заочеревинного простору
 - 14.5.1. Операційні доступи
 - 14.5.2. Паранефральна блокада
 - 14.5.3. Декапсуляція нирки
 - 14.5.4. Пункційна черезшкірна нефростомія
 - 14.5.5. Нефротомія
 - 14.5.6. Нефректотомія
 - 14.5.7. Резекція нирки
 - 14.5.8. Пієлотомія
 - 14.5.9. Нефропексія
 - 14.5.10. Розсічення сечоводу, шов сечоводу
 - 14.5.11. Пересадка сечоводів
 - 14.5.12. Видалення надниркової залози
 - 14.5.13. Розрізи при флегмонах заочеревинного простору

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Навчальне видання

Півторак Володимир Ізяславович

Кобзар Олександр Борисович

Білаш Сергій Михайлович та ін.

Клінічна анатомія та оперативна хірургія

Том 1

Підручник

Редактори *О. В. Марчук, І. В. Шпента*
Художники-ілюстратори: *А. Льчук, І. Савчук*
Технічний редактор *Ж. С. Швець*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Комп'ютерна верстка: *О. С. Парфенюк*

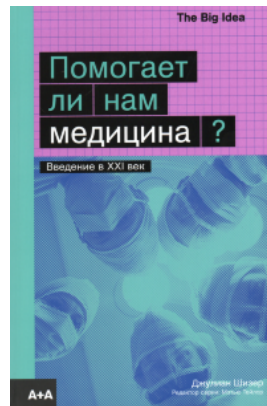
Підписано до друку 29.10.21. Формат 84×108/16. Папір крейдяний.
Гарнітура Mugiad Pro. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 59,64. Зам. № 2140.

ПП «Нова Книга»
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
(067) 6562650, (063) 5270178
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.nk.in.ua

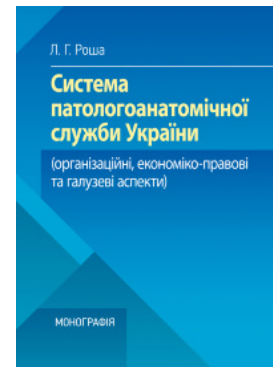
Рекомендована література

Буде боляче. Таємні щоденники лікаря-ординатора

Помогає ли нам медицина?

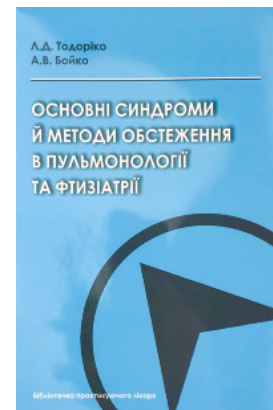
Система патологоанатомічної служби України (організаційні, економіко-правові та галузеві аспекти)

Невідкладні стани в педіатричній практиці: навчальний посібник

Тромбоциты: физиология, морфология, возрастные и патологические особенности, антиромбоцитарная терапия

Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ